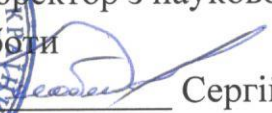

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
роботи

 Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
History of Ukraine and Ukrainian culture

рівень вищої освіти	_____ перший (бакалаврський) _____
тип дисципліни	_____ обов'язкова _____
мова викладання	_____ українська _____

Миколаїв – 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань J «Транспорт та послуги», спеціальності J5 «Морський та внутрішній водний транспорт», освітня програма «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики».

«16» 04 2025 року. – 19 с.

Розробник: Людмила МАТВІЄНКО, кандидат історичних наук, доцент соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» узгоджено з гарантом освітньої програми «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики».

Гарант освітньої програми, к.т.н., доцент

Віталій КОСТЮЧЕНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

Протокол № 9 від «22» квітня 2025 р.

Завідувач кафедри

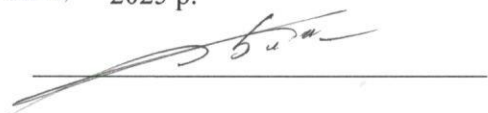

Людмила МАТВІЄНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 10 від «14» травня 2025 р.

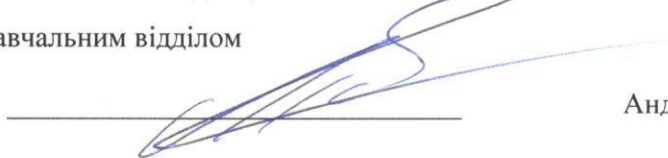
Голова

Олег БОБІНА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 5 від «21» травня 2025 р.

Голова НМР НУК

Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	6
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання.....	6
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування.....	14
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	144
8. Критерії оцінювання результатів навчання	17
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна	18
10. Рекомендовані джерела інформації.....	18

ВСТУП

Анотація

Курс «Історія України та української культури» посідає одне з провідних місць серед гуманітарних дисциплін, що вивчаються. Загальновідомо, що від гуманітарної освіти значною мірою залежить творчий потенціал особистості.

Ще давні римляни називали історію учителькою життя. Історія культури — результат досліджень не тільки істориків, але й археологів, етнографів, фольклористів, істориків літератури, фахівців у галузі суспільної думки, науки, філософії, мистецтва. Вона ґрунтується на загальних висновках історичної науки, що характеризують окремі епохи. Історія культури дає можливість більшою мірою відчувати результати історичного прогресу. Культура — це, передусім, історичне явище, а її розвиток — найважливіша частина процесу розвитку людства. Вивчення культури передбачає розкриття її як продукту розвитку суспільства і як сукупності матеріальних і духовних цінностей, які створені людством.

Предметом навчального курсу є вивчення розвитку людського суспільства на українських землях, складного історичного шляху народу України, діяльності історичних осіб, суспільно-економічних, політичних, культурних процесів історичного розвитку, стосунків українського народу з іншими народами, його матеріального та духовного розвитку.

Навчальній дисципліні «Історія України та української культури» належить важливе місце в системі освіти, оскільки інтелектуальний потенціал працівників визначається не тільки глибокими спеціальними знаннями, а й високими громадянськими і національно-патріотичними якостями.

Опанування курсом «Історія України та української культури» формує системоутворюючу базу історичних знань для успішного вивчення дисциплін соціально-політичних, гуманітарних, культурологічного та економічного циклів.

Ключові слова: історія України, держава, українська культура, етнос, церква, економіка, цивілізація, народ.

Abstract

The course "History of Ukraine and ukrainian culture" occupies one of the leading places among the humanities studied. It is well known that the creative potential of an individual largely depends on humanitarian education.

Even the ancient Romans called history the teacher of life. Cultural history is the result of research not only by historians, but also by archaeologists, ethnographers, folklorists, literary historians, specialists in the field of public thought, science, philosophy and art. It is based on the general conclusions of historical science that characterize individual eras. Cultural history makes it possible to feel the results of historical progress to a greater extent. Culture is, first of all, a historical phenomenon, and its development is the most important part of the process of human development. The study of culture involves revealing it as a product of the development of society and as a set of material and spiritual values created by humanity.

The subject of the training course is the study of the development of human society on ukrainian lands, the complex historical path of the people of Ukraine, the activities of historical

figures, socio-economic, political and cultural processes of historical development, relations of the Ukrainians with other peoples, its material and spiritual development.

The academic discipline "History of Ukraine and ukrainian culture" has an important place in the education system, since the intellectual potential of employees is determined not only by deep special knowledge, but also by high civil and national-patriotic qualities.

Mastering the course: "History of Ukraine and ukrainian culture" creates a system-forming base of historical knowledge for successful study of disciplines of socio-political, humanitarian, cultural and economic cycles.

Key words: history of Ukraine, state, ukrainian culture, ethnic group, church, economy. civilization, people.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань Ж «Транспорт та послуги»	Обов'язкова	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	Спеціальність Ж5 «Морський та внутрішній водний транспорт» Освітня програма «Експлуатація суднового електрообладнання і засобів автоматики»	Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
		Лекцій	
		15 год.	2 год.
		Семінарські	
		30 год.	6 год.
		Самостійна робота	
45 год.		82 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 3.	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: комбінована	

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» – є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей**:

ЗК 9. Цінування та повага мультикультурності.

ЗК 16. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається у I семестрі.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких **результатів навчання (РН)**:

РН 27. Знання питань управління персоналом на судні та його підготовки; уміння застосовувати методи управління, вирішувати задачі та керувати робочим навантаженням, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми та їх рішення, власний досвід у галузі професійної діяльності.

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Етнополітична історія України: особливості, основні етапи та складові елементи

Тема 1. Історіографічний огляд історії України. Особливості етнополітичної історії України.

1. Предмет і завдання вивчення історії України у вищій технічній школі. Особливості викладання навчальної дисципліни. Джерела вивчення навчального курсу. Бібліографія історії України.

2. Основні етапи та особливості формування української історії.

3. Проблема заселення Східної Європи слов'янами: походження і виокремлення слов'ян, формування трьох груп слов'янських племен. Племінні союзи східних слов'ян. Особливості першого етапу етногенезу українців – формування української народності (кінець VI–XIII ст.). Походження слів "Русь", "Україна". Другий етап етногенезу українців – особливості формування українського народу (XIV–XVIII ст.). Походження назви "Малоросія". Третій етап етногенезу українців – формування української нації (XIX–XXI ст.). Формування української політичної нації в 1991–2014 рр. Кінець мирного етапу формування української політичної нації (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.). Українська політична нація в боротьбі з агресією Російської Федерації. Основні етапи етнополітичної

історії України.

4. Історико-етнографічні особливості українського народу. Етнографічне районування України. Етнічні групи українців. Неукраїнське населення України: походження, етапи заселення. Етнополітичні та ментальні відмінності білорусів, руських та українців.

Література: [2, с. 9–31, 31–38, 42–48; 104–113, 558–706; 13].

Тема 2. Історія української держави.

1. Сутність і зміст поняття держави. Характеристика держави. Завдання держави. Особливості процесу державотворення в Україні. Основні етапи і особливості існування національної держави.

2. Київська держава – перша держава східних слов'ян і українців. Передумови утворення Русі–України та її територія. Теорії походження, причини утворення, етапи існування і розвитку Київської держави. Їх оцінка в сучасній історіографії. Політичний лад першої української держави. Роздробленість Русі. Українські князівства в XII ст. Економічне і політичне зміцнення українських князівств. Галицьке князівство. Волинське князівство. Чернігівське князівство. Галицько-Волинська держава – друга українська держава. Історичне значення Київської держави та Галицько-Волинської держави. Політичні діячі перших українських держав: їхні здобутки і прорахунки.

3. Особливості політичного розвитку українських земель в умовах панування Литви і Польщі (XIV ст. – 1648 р.). Кревська та Люблінська унії.

4. Гетьманщина 1649–1781 рр. – третя українська держава. Повстання, визвольна війна, революція і творення держави українського народу в Новий час. Характеристика основних етапів формування і існування Гетьманщини. Політичний лад держави. Міжнародні відносини Гетьманщини. Ліквідація Гетьманщини. Гетьмани України: їхні здобутки і прорахунки.

5. Особливості політичного розвитку українським земель в умовах панування Російської імперії, Польщі, Австро-Угорщини в XVII–XX ст.

6. Національні держави в 1917–1921 рр. – основні етапи формування і існування. Українська народна республіка періоду Центральної ради. Гетьманський переворот і Українська держава П. Скоропадського. Прихід до влади Директорії (основні проблеми та її занепад). Проголошення ЗУНР. Акт об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та його значення. Причини поразки українських національних держав в 1917–1921 рр.

7. Встановлення радянської влади в Україні в 1917–1922 рр. Війна радянської Росії проти незалежної України. "Державність" України в складі СРСР. Особливості політичного розвитку України в 1922–1991 рр.

8. Відродження держави українського народу в 1990–1991 рр. Проблеми становлення нової держави. Антиукраїнська політика рф в 1991–2014 рр. Окупація рф Криму і окремих районів Донецької і Луганської областей в 2014 р. Оголошення Росією гібридної війни українській державі. Війна української держави і українського громадянського суспільства проти рф.

Література: [2, с. 9–22, 39–58, 99–101, 122–139, 201–234, 302–348, 558–686; 3; 11; 13; 15].

Тема 3. Економічна історія України.

1. Поняття і сутність господарства і економіки. Роль соціально-економічних процесів в етногенезі українського народу і формуванні держави. Основні етапи економічного розвитку

українських земель: 1) первісне господарство; 2) феодальне господарство; 3) капіталістичне господарство; 4) соціалістичне господарство. Хронологічні межі і загальна характеристика економіки. Досягнення та прорахунки економічних систем.

2. Особливості соціально-економічного розвитку Київської держави. Зовнішня торгівля. Роль торговельних шляхів. Соціальна структура Київської держави. Розвиток ремесла, торгівлі, сільського господарства, промислів. Економічні причини занепаду Київської держави. Переміщення торговельних шляхів на Галичину і Волинь.

3. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель у Литовсько-польську добу. Закріпачення селян. "Устав на волоки". Поява фільварків. Зовнішньоекономічні зв'язки українських земель з Європою. Магнатсько-шляхетська і селянсько-козацька колонізація степу. Освоєння нових земель. Соціальна структура українського суспільства в нових господарських умовах. Господарський занепад в добу Руїни.

4. Особливості економічного розвитку Гетьманщини (кінець XVII–XVIII ст.): відродження сільського господарства, торгівлі, дрібних промислів і підприємств. Обмеження економічного розвитку з боку Російської імперії. Козацьке господарство. Друге закріпачення селянства.

5. Економіка підросійської України в кінці XVIII ст. – першій половині XIX ст. Освоєння земель південної України. Утворення нових міст. Розвиток торгівлі. Стан сільського господарства. Початок промислового перевороту.

6. Занепад феодалізму. Відміна кріпацтва в Росії. "Капіталізм № 1" в Росії і Україні. Модернізація Росії і України в умовах капіталізму. Індустріалізація Сходу і Півдня України. Капіталізація сільського господарства. Столипінська аграрна реформа і Україна. Нова соціальна структура і соціальні конфлікти. Економічний розвиток західноукраїнських земель в XVIII–XIX ст. Відміна кріпацтва. Еміграція західноукраїнського селянства як наслідок слабкого розвитку капіталізму.

7. Економічні процеси в Україні в 1917–1921 рр.

8. Економічні експерименти комуністів (більшовиків). "Воєнний комунізм" більшовиків в Україні (1919–1922). НЕП в Україні (1922–1928 рр.). Соціалістична модернізація в СРСР і Україні. Друга індустріалізація в Україні. Колективізація як інструмент індустріалізації. Голодомор 1932–1933 рр. Економічні і соціальні наслідки модернізації 30-х рр. Нова соціальна структура суспільства. Соціально-економічне становище західноукраїнських земель в 20–30-ті рр. XX ст.

9. Післявоєнне відновлення економіки СРСР і України. Спроби економічних реформ М. С. Хрущова і О. М. Косигін. Відновлення "стабільності" в суспільстві за Л. І. Брежнєва. Економічний розвиток України в 70-80-ті рр. XX ст. Реформа економіки в кінці 80-х рр. Економічні причини розпаду СРСР і проголошення незалежності України.

10. "Капіталізм № 2". "Нова" капіталістична економіка України: основні напрямки, здобутки і прорахунки. Нова соціальна структура суспільства і нове соціальне розшарування.

Література: [1; 2, с. 186–191, 201–205, 248–257, 269–272, 359–363, 367–382, 474–480; 10; 13].

Тема 4. Україна в системі міжнародних відносин.

1. Сутність і розуміння міжнародних відносин. Поняття зовнішньої політики держави.

2. Основні напрямки зовнішньої політики Київської держави. Галицько-Волинська

держава, її зовнішня політика. Залежність від Золотої Орди. Поділ України в XIV–XVI ст. Литвою і Польщею.

3. Гетьманщина та її зовнішня політика. Зовнішньополітичні впливи на Україну в період "Руїни". Зовнішня політика гетьманів. Українські землі в складі Росії і Австро-Угорщини.

4. Перша світова війна. Україна в планах Германії, Австро-Угорщини, Росії.

5. Міжнародна політика УНР періоду Центральної Ради. Зовнішня політика Гетьманату і Директорії в 1918–1921 рр. Дипломатичне визнання України в 1918–1922 рр. Зовнішня політика радянської України (1917–1922).

6. Україна в системі міжнародних відносин в 20–30-ті рр. XX ст. Українське питання у міжнародній політиці напередодні та початку Другої світової війни. Мюнхенська угода і проблема Закарпатської України. Західна Україна і геополітичні інтереси Германії та Радянського Союзу. Договори СРСР з Германією і проблема українських земель. Україна під окупацією гітлерівських загарбників. Економічні і політичні плани нацистів, їхня політика на українських землях.

7. Українська РСР на міжнародній арені після Другої світової війни. Участь України в роботі ООН та інших міжнародних організацій у другій половині XX ст.

8. Незалежна Україна і вибір між Євроатлантичною і Євразійською цивілізацією в кінці XX – на початку XXI ст. Окупація Росією українських земель. Боротьба української держави проти путінських загарбників. Ставлення Європи, США і Китаю до окупації Росією Криму і окремих територій Донецької і Луганської областей. Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України (2022 р.).

Література: [2, с. 58–62, 92–99, 136–139, 295–299, 310–335, 423–433, 447–453, 471–474, 585–595; 4; 6; 12; 16].

Тема 5. Історія становлення та розвитку православ'я в Україні

1. Сутність і роль релігії і церкви в житті сучасної людини. Дохристиянські вірування східних слов'ян. Загальне розуміння християнства. Причини та історичне значення прийняття християнства Київською державою. Основні характеристики давньоукраїнського християнства. Розкол православної церкви на українських землях. Київська та Московська митрополії. Вплив розколу на становище православної церкви в українських землях. Занепад українського православ'я в XIV–XVII ст.

2. Система окатоличення та полонізації українського населення. Українські церковні братства. Берестейська унія 1596 р. Утворення, розвиток і становище греко-католицької церкви. Боротьба християнських церков в Україні. Відродження українського православ'я. Реформи П. Могили. Особливості українського православ'я.

3. Перехід української православної церкви під верховенство Московського патріархату (1686 р.) і його наслідки для українського суспільства. Ліквідація Петром I Московської патріархії. Становище церкви в умовах панування Російської і Австро-Угорської імперії.

4. Боротьба за відродження української православної церкви в 1917–1920 рр. Створення Української автокефальної православної церкви (1921 р.) і її розвиток в 20-ті рр. Розпуск Всеукраїнської Церковної Ради (1926 р.). Занепад релігійного і церковного життя в СРСР. Боротьба комуністів з церквою і релігією. Греко-католицька (уніатська церква) в

XX ст.

5. Відродження релігії і церкви в незалежній Україні. Православні конфесії в Україні 1991–2018 рр.: УПЦ (Київського патріархату), УПЦ (Московського патріархату), УАПЦ. Церква в умовах російської агресії (2014–2018). Утворення незалежної православної церкви України.

Література: [2, с. 31–38, 72–76, 113–116; 5; 9].

Змістовний модуль 2. Особливості, основні етапи становлення та розвитку української культури

Тема 6. Формування української культури. Розвиток культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

1. Поняття культури та її зміст. Сутність української культури в контексті основних культурологічних парадигм. Поняття національного типу культури та його особливості в Україні. Специфічні риси української ментальності. Складові української культури.

2. Витоки української культури. Первісна (архаїчна) культура та її головні риси. Архаїчні культури на теренах України: особливості трипільської та інших археологічних культур. Культурний процес кіммерійського, скіфського і сарматського періодів. Зарубинецька і черняхівська культура та їх місце в культурному надбанні слов'ян. Венеди, анти та склавини, їх пам'ятки та матеріальна культура. Духовна культура давніх слов'ян. Міфологічні уявлення слов'ян. Античність і українська культура: скіфсько-античні взаємовпливи. Культурні зв'язки з античними містами-державами Північного Причорномор'я. Вплив античної культури на становлення вітчизняної культури.

3. Поняття та періодизація середньовічного типу культури на теренах Західної та Східної Європи. Головні ознаки культури Київської Русі. Романський та готичний стилі в архітектурі та образотворчому мистецтві. Християнсько-язичницький синкретизм як його світоглядна основа. Початок писемності, освіти і наукових знань. Архітектурні пам'ятки. Монументальний живопис, станкові твори та мініатюри. Народна культура Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Українська культура під гнітом татаро-монгольської навали.

Література: [2, с. 9–38, 76–81; 7; 14].

Тема 7. Становлення та розвиток української культури у XIV–XVII столітті.

1. Ренесанс в європейській культурі: загальна характеристика, ідейні та естетичні засади. Гуманістичний характер ренесансної культури. Історична обумовленість та сутність Реформації. Спадкоємність культури Київської Русі та творче осмислення нових цінностей західноєвропейського Ренесансу в українській культурі. Особливості культурної еволюції України у складі Великого князівства Литовського. Правовий та мовний статус. Писемність, література. Україна у складі Речі Посполитої. Доба українського Передвідродження. Утвердження гуманістичних ідей в умовах релігійного протистояння. Поширення просвітництва та відродження ідеалів ранньохристиянської культури. Братський рух та його культурні здобутки: повернення до візантійської спадщини, підтримка шкільництва, розвитку української філології, книгописання та книгодрукування. Києво-Могилянська колегія (академія). Нові явища в галузі церковної культури: перекладна та полемічна

література, греко-православне богослужіння.

2. Українське бароко. Раціоналізм як світоглядне підґрунтя культури Нового часу. Культурні наслідки соціально-економічних і політичних перетворень. Типологічні риси культури Нового часу. Реформація церкви та освіти в Україні, розвиток науки. Розвиток і поширення друкарської справи. Українська барокова література. Українське бароко в архітектурі, образотворчому мистецтві, граверстві. Передумови формування українського театру. Музичне мистецтво України II пол. XVII–XVIII ст. Козацтво та його роль у формуванні національної самовизначеності української культури.

3. Ренесансні тенденції в розвитку міської культури. Шкільний та ярмарковий театр. Вертеп. Жанри побутового музикування. Відродження храмового та цивільного будівництва. Кам'яна і дерев'яна архітектура. Стильові ознаки оборонних споруд. Монументальне та станкове малярство. Становлення світського живопису, портрет. Жанрове оновлення усної народної творчості.

Література: [2, с. 116–121, 191–200; 7; 14].

Тема 8. Основні етапи, особливості розвитку української культури у XVIII – поч. XXI століття.

1. Соціально-політичні ідеали Просвітництва. Просвітницький ідеал людини та суспільства. Особливості українського національного Відродження та його соціальна база. Формування української національної свідомості. Народно-побутова культура та її роль у збереженні національно-культурних традицій. Формування української інтелігенції та громадсько-просвітницька діяльність українських товариств.

2. Становлення нової української літератури, драматургії та поезії. Формування національної композиторської школи. Художня освіта. Діяльність мистецьких об'єднань. Український музично-драматичний театр. Наукове відродження пам'ятників української давнини. "Українська ідея" як культурна парадигма. Етнографічні елементи в образотворчому мистецтві. Національно-регіональна своєрідність української культури та форм опосередкування "іншомовних" культурних впливів на Лівобережній та Правобережній Україні.

3. Особливості розвитку української культури на рубежі XIX–XX ст. Освітній, науковий і технічний рівень в Україні початку новітньої доби в українській літературі. Питання про національну ідею. Творчі здобутки корифеїв українського театру. Розвиток музичної культури. Особливості українського модерну 1900–1910 рр. Українське мистецтво у роки визвольних змагань. Радянський період розвитку культури України. Українське національно-культурне відродження 20-х років. Національна культура в умовах панування радянської ідеології 30–50-х років. Соцреалізм як тип тоталітарної культури. Культура України під час кризи радянської системи (60–80-ті роки).

4. Провідні тенденції розвитку сучасної української культури. Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу Художній світ техногенної цивілізації. Естетика модернізму. Постмодерністська модель світу в українській та світовій інтерпретаціях. Постмодернізм як плюралізм стильових напрямів в українському мистецтві. Характерні риси українського постмодерну та їх прояви в українській культурі. Експансія американської

"маскультури". Проблема культурного відчуження: поляризація відношень "елітарна культура – народна культура". Особливості розвитку української культури у др. пол. XX – XXI ст. Нове національно-культурне відродження в добу становлення незалежності України. Шляхи та форми впливу інших культур на культурний процес в Україні.

Література: [2, с. 191–200, 257–268, 299–301, 382–394, 633–639; 7, 8; 14].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма навчання				заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	с.	с.р.		л	с.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Етнополітична історія України: особливості, основні етапи і складові елементи								
Тема 1. Історіографічний огляд курсу історія України. Особливості етнополітичної історії України	11	2	3	6	13	-	2	13
Тема 2. Історія української держави	20	4	6	10	14	2	2	10
Тема 3. Економічна історія України	16	2	4	10	15	-	-	13
Тема 4. Україна в системі міжнародних відносин	7	-	3	4	8	-	-	8
Тема 5. Історія становлення та розвитку православ'я в Україні	6	1	2	3	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	60	9	18	33	60	2	4	54
Змістовий модуль 2. Особливості, основні етапи становлення та розвитку української культури								
Тема 6. Формування української культури. Розвиток культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави.	10	2	4	4	11	-	2	9
Тема 7. Становлення та розвиток української культури у XIV-XVII ст.	10	2	4	4	10	-	-	10
Тема 8. Основні етапи, особливості розвитку української культури у XVIII- поч. XXI ст.	10	2	4	4	9	-	-	7
Разом за змістовим модулем 2	30	6	12	12	30	-	2	26
РАЗОМ ЗА КУРСОМ	90	15	30	45	90	2	6	82

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Історіографічний огляд курсу історія України. Особливості етнополітичної історії України	3	2
2	Історія української держави	6	2
3	Економічна історія України	4	–
4	Україна в системі міжнародних відносин	3	–
5	Історія становлення та розвитку православ'я в Україні	2	–
6	Формування української культури. Розвиток культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави	4	2
7	Становлення та розвиток української культури у XIV-XVII ст	4	–
8	Основні етапи, особливості розвитку української культури у XVIII- поч. XXI ст.	4	–
	Разом	30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – 2-4 год/1 заняття;
- підготовка до семінарських занять – 2-3 год/1 робота;
- написання рефератів, есе, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – мінімум 10 годин на 1 роботу;
- підготовка до контрольних заходів – (10-30) год. на 1 захід.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Підготовка до семінарів	15	12
2.	Підготовка до екзамену	20	30
3.	Підготовка до МКР	10	–
4.	Написання домашньої контрольної роботи	–	40
	Разом	45	82

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДІВ ЇХ ДЕМОНСТРУВАННЯ

Для всіх видів занять:

Робота з літературою - опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольно-корекційної функції в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти;

Пояснення - словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення;

Дискусія - обмін поглядами щодо конкретної проблеми з метою набуття нових знань, зміцнення власної думки, формування вміння її обстоювати;

Диспут - цілеспрямоване зіставлення різних поглядів на наукову чи суспільну проблематику з метою формування у здобувачів оцінних суджень, зміцнення світоглядних позицій.

Для лекційних занять:

● лекція - усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень; ● бесіда - питально-відповідний метод, завдання якого - спонукати здобувачів до актуалізації

відомих і засвоєння нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень; різновиди бесіди : репродуктивні (спрямовані на відтворення раніше засвоєного матеріалу),

катехізичні (передбачають точне відтворення формулювань, запам'ятовування відповідей), евристичні (підводять здобувачів до самостійних висновків).

Для практичних, лабораторних та семінарських занять:

● вправа - планомірне, організоване, повторне виконання дій із метою оволодіння ними або підвищення їх якості;

● практична робота - метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків.

Методи контролю і самоконтролю:

● фронтальне опитування;

● контрольні роботи, тестові завдання.

Класифікація методів навчання:

● пояснювально-ілюстративний метод - повідомлення готової інформації різними засобами (словесними, наочними, практичними) та усвідомлення і запам'ятовування цієї інформації здобувачами;

● проблемного викладу – постановка викладачем перед здобувачами проблеми і визначення шляхів її розв'язання з приховуванням можливих пізнавальних суперечностей.

7. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного іспиту. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 60 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного іспиту в загальній системі оцінок – 40 балів. Право здавати заключний іспит дається студенту, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного іспиту набирає не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту (за його наявності).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Відповіді на семінарах		Критерії оцінювання
денна форма	заочна форма	
4	5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	4-3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
2	2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	0	Студент не дає відповіді.

Поточний модульний контроль у формі написання МКР

Написання МКР	Критерії оцінювання
10-8	Робота виконана у встановлений термін. Виконана самостійно. Відповідь на питання правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
7-5	Робота виконана у встановлений термін. Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу та формулюванні висновку.
4-3	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, не містить висновків.
2-1	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія та хронологія. Висновки відсутні.
0	Робота не виконана

Есе		Критерії оцінювання
Денна форма навчання	Заочна форма навчання	
8-7	5	Робота виконана у встановлений термін. Актуальність есе сформульована вірно. Виклад основного матеріалу аргументований, логічний, містить правильну термінологію. Висновок повний, логічний, містить аналіз.
7-6	4	Робота виконана у встановлений термін. Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу, висновок неаргументований.
5-3	3	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, не містить висновку.
2	2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
1		Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована, висновок відсутній.
0		Робота не виконана.

Контрольна робота (заочна форма)	Критерії оцінювання
40-35	Робота виконана у встановлений термін. Виконана самостійно. Відповідь на питання правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки, повний список літератури.
34-28	Робота виконана у встановлений термін. Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу та формулюванні висновку.
27-15	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, не містить висновків.
14-1	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія та хронологія. Висновки відсутні.
0	Робота не виконана.

Екзамен проводиться у комбінованій формі (письмові відповіді та усний захист). До екзаменаційного білету входить чотири питання. Кожне питання оцінюється у 10 балів. Максимально за іспит студент може отримати 4x10 балів = 40 балів.

Екзамен	Критерії оцінювання
40-35	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, категоріальним апаратом та хронологією. Дає чіткі та правильні відповіді на поставлені питання викладача. МКР виконані у встановлений термін.
34-28	Студент не в повному обсязі володіє матеріалом, відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, існує плутанина у категоріальному апараті та хронології. МКР , виконані у встановлений термін.
27-16	Відповідь студента частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, існує плутанина у категоріальному апараті та хронології. МКР, виконані з порушенням встановлених термінів.
15-1	Відповідь студента має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія та хронологія. Висновки відсутні. МКР виконані з порушенням встановлених термінів
0	Студент немає відповіді на поставлені питання викладача. МКР не виконані.

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Участь у семінарських заняттях	4 x 8 балів = 32 бали	3 x 5 балів = 15 балів
Поточний модульний контроль	2 x 10 балів = 20 балів	–
Написання есе	8 балів	5 балів
Контрольна робота	–	40 балів
Іспит	40 балів	40 балів
Всього	100	100

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Участь у семінарських заняттях	4	Участь у семінарських заняттях	5
	T2	Участь у семінарських заняттях	4	Участь у семінарських заняттях	5
	T3	Участь у семінарських заняттях	4		
	T4	Участь у семінарських заняттях	4		
	T5	Участь у семінарських заняттях	4		

ПМК		Модульна контрольна робота	10		
ЗМ 2	T6	Участь у семінарських заняттях	4	Участь у семінарських заняттях	5
	T7	Участь у семінарських заняттях	4		
	T8	Участь у семінарських заняттях	4		
ПМК		Модульна контрольна робота	10		
Написання есе			8		5
Контрольна робота			–		40
Підсумковий контроль		Екзамен	40	Екзамен	40
Сума			100		100

9.

9.ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Аудиторний фонд НУК імені адмірала Макарова, проєктор.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 6-те вид., стер. Київ: Академія, 2016. 720 с.
2. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. / В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко. Київ, 2016. 248 с.
3. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт. Київ: Фоліо, 2017. 496 с.
4. Дмитрій (Рудюк) (митрополит). Київські митрополити XVII–XVIII ст. Харків: Фоліо, 2018. 121 с.
5. Історія держави і права України: навч. посібник / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. Київ : ЦУЛ, 2018. 214 с.
6. Історія української культури. Від стародавніх часів до XIX століття: ілюстрована хрестоматія. У 3 ч. / за ред. Ю. Сабадаш. Київ: Ліра-К, 2020. Ч. I. 320 с.
7. Історія української культури (XX століття): ілюстрована хрестоматія. У 3 ч. / за ред. Ю. Сабадаш. Київ: Ліра-К, 2022. Ч. II.
8. Кралюк П. М., Шкрібляк М. В. Історія релігієзнавства в Україні: підручник. Київ : ЦУЛ, КНТ, 2017.
9. Матвієнко Л. В. Україна в системі міжнародних відносин: метод. рекомендації. Миколаїв: НУК, 2020. 104 с.

Допоміжна література

1. Абдулаєва Г. Кримські татари: від етногенезу до державності / пер. з рос. Ю. Фомічової. Київ: Гамазин, 2021. 408 с.
2. Бобіна О. В. Соціальний і політичний рух в Україні: основні етапи історії: конспект лекцій: навч. посібник. Миколаїв: НУК, 2016. 124 с.
3. Горобець В. Князі і гетьмани усієї Русі. "Через шаблю маємо право". Злети і падіння козацької держави 1648–1783 років. Харків: Кн. клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2016. 352 с.
4. Крип'якевич І. Українська козацька держава і її творець Богдан Хмельницький / упоряд. І. Сварник. Львів: Апріорі, 2021. 248 с.
5. Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор: монографія / відп. ред. М. Литвин. Львів, 2017. 452 с.
6. Народження країни. Від краю до держави : назва, символіка, територія і кордони України / упоряд. К. Галушко. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 350 с.
7. Пронь С. В. На зламі цивілізацій: минуле і майбутнє європейської України. Історія, зовнішня політика, дипломатія: монографія. Миколаїв: Іліон, 2019. 142 с.
8. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів. Прадавня Україна, Русь и походження українців / упоряд. К. Галушко. Харків: Кн. клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2016. 352 с.
9. Якубова Л. Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів. Вид. 2-ге, перероб. Київ: Вид-во «КЛІО», 2020. 392 с.
10. Реєнт О. П., Коляда І. А. Усі гетьмани України. Легенди. Міфи. Біографії / О. П. Реєнт, . – Харків : Фоліо, 2017. 415 с.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Віртуальний тур по Національному музею історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://virtual.nmiu.org/>
3. Інститут історії України НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/>
4. Культура України. Електронна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/collection.html?id=30>.
5. Національний музей історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nmiu.org.ua/>
6. Національний музей історії України у Другій світовій війні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.warmuseum.kiev.ua/>
7. Український історичний журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>

Розробник програми

Людмила МАТВІЄНКО